

מראי מקומות- עבודה זרה מ"ו

ודאי איכא למיפרך מה להצד השוה דיש בו תפיסת ידי אדם, הגם דאינו תפיסת ידי אדם לשם ע"ז.

(ד) **שכן לא נשתנו מבריייתן- כ' הריטב"א** דמבואר כאן דלא חשיב גידול הבהמה שינוי לענין זה. ואע"ג דלגבי גזל חשיב זה שינוי לענין גזל אליבא דר' אליעזר, שאני התם דאייתר קרא להכי, דאשר גזל היינו כעין שגזל יחזיר.

(ה) **אלא אתיא מבהמה בעלת מום ומהר- הק' העבודת עבודה**, הא גופי' דבעלת מום מותרת מנלן, דלמא באמת אסורה, דהא עיקר מה דידעי' דבהמה מותרת להדיוט, הוא ממה שכתבה התורה דלגבוה אסור, מכלל דלהדיוט שרי, וכיון דבגבוה מיירי דוקא בתמימה, א"כ י"ל דדוקא תמימה מותרת להדיוט מהאי טעמא גופא, כיון דאין בה תפיסת ידי אדם, ולא נשתנה, אבל בעלת מום, שנשתנה באמת, דלמא באמת אסורה להדיוט, והניח בצע"ג. **וכן הק' רעק"א**, והק' כן גם לענין הא דאמרי' בסמוך דילפי' מצד השוה דבהמה תמה ואילן יבש, מהכ"ת לומר דאילן יבש באמת מותר בהנאה, הרי ליכא קרא דכתי' בי' עץ דיכולים לומר דמסתימות לשון הפסוק משמע אפי' אילן יבש, הרי כל הילפותא דאילן הוא מהר, וכיון שכן, דלמא באמת צריך להיות דומה להר, ומיירי דלא נשתנה. וע"ש שכ' לתרץ, דבעצם פירכא זו דשכן לא נשתנה הוי פירכא כל דהו, ולכן בתחלה כשצידד ללמוד מהר, לא פריך שכן לא נשתנה, שהרי אי"ז אלא פירכא כל דהו, ופירכא כל דהו לא פרכינן על ילפותא דחדא מחדא, ורק על ילפותא דחדא מתרתי בצד השוה. ולכן, שפיר ילפי' בהמה בעל מום מבהמה תמה, כיון דחדא מחדא הוא, ולא פרכינן פירכא כל דהו. וכן לענין ללמוד אילן יבש מהר, שפיר ילפי', שהרי הוא חדא מחדא, ולא חדא מתרתי, ולא פרכי' פירכא כל דהו. וא"כ, עכשיו דידעי' דבעל מום ואילן יבש מותר, שפיר ילפי' צד השוה מבהמה בעלת מום ומהר, או מאילן יבש ובהמה תמה. פ.

(א) **לכנות לה שם- ע' בט"ז (יו"ד קמ"ו, י"ב)** שהביא מש"כ הפרישה בשם המהרש"ל, דדין זה דצריך לכנות לה שם הוא רק בא"י, ותמה עליו, דמהו השייכות לא"י דוקא, וכ' דנראה דהי' שם טעות סופר, ושייך הא דאמר דבא"י הוא על הרישא דצריך לשרש אחריה, דזו דוקא בא"י, דצריך להיות מנוקה ומטוהרת מכל שמץ ע"ז. אולם בנקודות הכסף שם כ' ליישב דעת המהרש"ל בזה, דכיון דהא דדרשי' דצריך לכנות לה שם הוא מהא דכתי' ואבדתם את שמם, וגם הא דצריך לשרש אחריה נלמד מקרא זה, א"כ כמו דהא דצריך לשרש אחריה הוא רק בא"י, א"כ ה"ה הא דצריך לכנות לה שם.

(ב) **ת"ל שקץ תשקצנו- ק', א"כ למה צריך** ואבדתם את שמם, תיפוק לן משקץ תשקצנו דצריך לכנות שמם לגנאי. וכ' בהגהות ראמ"ה דבלא הא דואבדתם את שמם, לא היינו דורשים הא דשקץ תשקצנו לענין כינוי שמם, ורק אחר שדורשים כן, אמרי' דשקץ תשקצנו אומר לעשותן לגנאי. וכ' לפי זה יצא דלפי ר' יוסי בר יהודה ור"א דדרשי' ואבדתם את שמם לדרשה אחרת, אין להם כלל דין זה דצריך לכנות שם לע"ז.

(ג) **איתמר אבני הר שנדלדלו, וכו'- פרש"י**, נעקרו מאליהן, והשתחוה עכו"ם להם. וכ' הבנין שלמה לדייק מדברי רש"י דזהו רק אם נעקר מאליה, אבל אם עכו"ם עקרו, אז לכ"ע אסור, וכ' שכן משמע מלשון הגמ' גופא, דמיירי דוקא דמעצמן נעקרו. וביאר דהטעם הוא משום דאם העכו"ם עקרו, אז יהי' תפיסת ידי אדם, וודאי אסור לכ"ע. וכ' דאע"ג דלפי הסוגיא דכאן בנטעו גרעין אפי' תוספותיו מותרין, משום דבעינן דוקא תפיסת ידי אדם לשם ע"ז, וכאן הדלדול לא הוי לשם ע"ז (וכמו שמדויק מדברי רש"י, דדוקא אם נדלדל מאליה נח, אבל אם העכו"ם עקרו, אפי' שלא לשם ע"ז, מדויק דאסור לכ"ע), היינו דוקא במחובר ממש, אבל כאן שהוא תלוש, ובעינן למיגמר במה הצד מבהמה ומהר לומר דאינו נאסר, בזה

לר"ע, עקיבא, עקרת מה דכתי' בפירוש בתורה, במועדו אפי' בשבת, וא"כ אין שייך לגזור ולאסור בכה"ג.

(ח) **המשתחוה לקמת חטין, מהו למנחות-פרש"י**, דשאלת הגמ' הוא דוקא דמשתחוה להחטין כשהיו מחוברין, ולכן שאלת הגמ' הוא אם יש שינוי לנעבד לענין גבוה או לא, אבל אין לגרוס כמו שיש גורסים דהשאלה הוא דמשתחוה לחטין תלושין והשאלה הוא לענין הקמח, דאם השתחוה לחטין תלושין, א"כ אסורין אף להדיוט, וא"כ ודאי אין שום שינוי יכול לשנות דינם, וכמו בכל איסורי הנאה דאין ניתנים ע"י שינוי, כש"כ איסור הנאה דע"ז. אולם ע' בתוס' רי"ד שכ' דנראה כגירסת אותן ספרים, והביאור הוא, דאין שאלה לענין הדיוט, דודאי מותר, דכיון שנשחטנו נתבטלו מדין ע"ז, דהוה להו ע"ז ששיברה גוי וביטלה דמותה, ולגבי גבוה מיבעיא לן אי מהני שינוי להתירן אי לא.

(ט) **יש שינוי בנעבד או אין שינוי בנעבד – הק' תוס'**, הא כל האיסור במחומר נלמד מאתנן, וא"כ לימא דיו לבוא מן הדין להיות כנדון, דבאתנן פשיטא שיש שינוי, כדאי' במרובה. ותי' דמדאורייתא ודאי יש שינוי בנעבד כמו דאי' באתנן, והשאלה הוא מדרבנן, דאולי אוסרים בע"ז אע"פ שנשתנה (משום חומר דע"ז). וע' ברמב"ן שהביא תי' מהראב"ד, דשאלת הגמ' הוא, האם אמרי' דכיון דלמדין נעבד במחומר במה מצינו מאתנן, א"כ י"ל דגמרי' מינה ומינה, מה אתנן יש בה דין שינוי, אף באיסור נעבד לגבוה במחומר יש דין שינוי, או דלמא דון מינה ואוקי באתרה, ואמרי' דאיסור נעבד בגבוה במחומר דומה לאיסור נעבד בהדיוט בתלוש, ומה התם אין דין שינוי, אף כאן י"ל דאין דין שינוי, וכ' הרמב"ן דלא נהירא. והרמב"ן עצמו ביאר כוונת הגמ' דאין כאן ק"ו ממש מאתנן לאסור נעבד בגבוה, אלא הכי קאמרי', ומה אתנן הקל, שאינו אסור להדיוט, עשה בו גבוה מחומר בתלוש, נעבד החמור, דאסור אף להדיוט, אינו דין שעושה בו לגבוה מחומר בתלוש, ולכן בזה ליכא למימר דיו.

(ו) **בעי רמי בר חמא, המשתחוה להר, אבניו מהו למזבח, יש נעבד במחומר אצל גבוה, וכו' – ע' ברמב"ן שפי' כמה פירושים בשאלת הגמ'.** (א) דהי' פשוט לרמי בר חמא דמכשירי קרבן כקרבן דמי, וכל שאלת הגמ' הוא אם יש נעבד במחומר או לא. מי אמרי' מידי דהוה אבעלי חיים דאסירי לגבוה בנעבד, אע"פ שאינם נאסרים בהדיוט בחיים, או דלמא התם גזה"כ הוא לענין בהמות, אבל לענין מחומר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם, וא"כ אפי' לגבוה שרי (ומה דאי' בגמ' לקמן דתכלת דכהנים היינו בעיא דרמי בר חמא, היינו משום שינוי, ולא משום דמיבעיא לי' אם הכשר מזבח כמזבח או לא). (ב) מה שפי' רש"י, דחדא מגו חדא מיבעיא לי', דהיינו את"ל יש נעבד במחומר, למזבח מאי, מכשירי קרבן כקרבן הם או לא. (ג) הי' פשוט דרמי בר חמא דיש נעבד במחומר, דומיא דבעלי חיים שאין בהם תפיסת ידי אדם ואסורין, וכל שאלת הגמ' הוא רק לענין מזבח. אלא דכ' דלשון הגמ' לא משמע כביאור זה בשאלת הגמ'.

(ז) **או חילוף, ומה הזאה שהיא משום שבות אינה דוחה שבת, וכו' – פרש"י**, דבאמת ק"ו הוא שא"א הוא, שהרי ודאי שחיטה דוחה שבת, דכתי' במועדו, וכמבואר בהמשך הגמ'. אלא שר"ע אמר כן כי היכי דר"א נתייב ללבי' דהזאה לא דחיא שבת. אולם ע' בצל"ח בפסחים (סו.), שאכן הק' דלכא' דברי ר"ע תמוהים, אטו לא ידע דכתי' קרא בין הערבים במועדו, דהיינו אף בשבת, הא כבר נתקבל דרשה זו מהלל הבבלי, כדאי' בגמ'. ותי' דודאי ידע ר"ע שמן התורה שחיטה דוחה שבת, אלא כך דן ר"ע, מה הזאה שאינה אלא משום שבות, גזרו חכמים עליה לאסרה, אף שע"ז יבטל הפסח, שחיטה שהיא משום מלאכה, אינו דין שלא תדחה שבת, דהיינו, שהי' לחכמים לגזור ולאסור בשבת. אלא דלפי"ז ק', מהו תשו' ר"א עקיבא עקרת מש"כ בתורה, אה"נ, הא חכמים לאסור מה שמותר ע"פ תורה, וכי אין ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה. ותי' דדברי ר"א הם כמו דברי הט"ז באו"ח (תקפ"ח), דדבר שהתיר התורה בפירוש אין כח ביד חכמים לגזור ולאסור. וא"כ, השיב ר"א